

Öğretmenlik Mesleğini Tercih Etme Nedenleri: İlahiyat Fakültesi Mezunları Üzerine Bir Araştırma

Reasons for Choosing a Teaching Profession: A Study on Theology Graduates

Doç. Dr. Ali BALTACI ¹, Prof. Dr. Mehmet Kamil COŞKUN ²

Öz

Bu araştırma ilahiyat fakültesi mezunlarının, öğretmenlik mesleğini tercih etme nedenlerinde etkili olan unsurların belirlenmesi amacıyla yürütülmüştür. İstihdam olanağının fazlalığı, toplumsal itibarı ve farklı nedenlerle sürdürülebilir bir meslek olarak algılanan din dersi öğretmenliğinin ilahiyat fakültesi mezunlarınca yoğun ilgi görmesinin çeşitli nedenleri olabileceği düşüncesi bu araştırmanın temel motivasyonudur. Ayrıca araştırma ile yüksek din öğretiminin olası istihdam olanaklarındaki daralma durumu belirginleşecek ve temel işlevi nitelikli din adamı yetiştirme olan ilahiyat fakültelerinin zamanla öğretmen yetiştiren kurumlara dönüşeceği tezi sınanacaktır. Betimsel tarama modelinde olan araştırmanın örnekleme, 2019 yılı veya daha öncesi dönemlerde mezun olan ve halen öğretmenlik mesleğini yapmayan 1033 kişiden oluşmaktadır. Küme örnekleme yöntemi kullanılmış ve veriler, Övet tarafından geliştirilen 'Öğretmenlik Mesleğini Tercih Etme Nedenleri Ölçeği' kullanılarak toplanmıştır. Buna göre, ilahiyat fakültesi mezunlarının öğretmenlik mesleğine yönelmesinde etkili olan unsurların çoğunlukla maddi olduğu (iş garantisi, istihdam olanaklarının çeşitliliği, kolay iş bulma vb.); öğretmenlik mesleğini tercihte manevi unsurların (çocukları sevme, topluma katkı sunma vb.) maddi unsurları takip ettiği belirlenmiştir. Ayrıca öğretmenlik mesleğini daha çok kadınların ve toplumun alt ve orta sosyoekonomik düzeyinden gelen mezunların tercih ettiği belirlenmiştir. Eğitim Bilimleri literatürüne anlamlı bilimsel veri sunma gayretinde olan çalışma ile literatürdeki önemli bir boşluğun doldurulması hedeflenmektedir. Bu çalışmanın topluma sunulan din eğitiminin kalitesinin artırılması ve yüksek din öğretiminde istihdam tartışmalarına katkı sunması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Din eğitimi, İlahiyat, Öğretmenlik mesleği

Makale Türü: Araştırma

Abstract

This research was carried out to determine the factors that are effective in the reasons for choosing the teaching profession of the graduates of theology faculty. The fundamental motivation for this research is the belief that there may be a variety of reasons why religion teaching, which is viewed as a sustainable profession owing to its quantity of employment options, social prestige, and other factors, piques the interest of theology faculty graduates. Furthermore, the research will demonstrate the narrowing situation in the possible employment opportunities of higher religious education, and the thesis that theology faculties, whose primary function is to train qualified clergy, will eventually transform into teacher training institutions will be tested. The sample of the research, which is in the descriptive survey model, consists of 1033 people who graduated in 2019 or earlier and still do not work as a teacher. The cluster sampling method was used and the data were collected using the 'Reasons for Preferring the Teaching Profession Scale' developed by Övet. With this study, which strives to present meaningful scientific data to the education literature. It is expected that this study will increase the quality of religious education offered to the society and contribute to the discussion of employment in higher religious education.

¹ Artvin Çoruh Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, alibaltaci@artvin.edu.tr

² Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, kamil.coskun@hbv.edu.tr

Atf için (to cite): Baltacı, A. ve Coşkun, M. K. (2024). Öğretmenlik Mesleğini Tercih Etme Nedenleri: İlahiyat Fakültesi Mezunları Üzerine Bir Araştırma. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(2), 419-433.

Keywords: Religious education, Theology, Teaching profession

Paper Type: Research

Giriş

Gelişen bilim ve teknoloji, toplumun tüm alt sistemlerini değişime uğratmış, genelde eğitim ve özelde din eğitimi bu değişimden etkilenmiştir. Bir toplumun gelişmesi, bilgi üretim kapasitesini arttırmasına ve vatandaşlarına sunduğu eğitim olanaklarının fırsat eşitliğine dayanan, yaygın ve ulaşılabilir nitelikte olmasına bağlıdır (Acemoglu ve Robinson, 2005, s. 51). Toplumdaki eğitimin kalitesinin arttırılabilmesi için eğitim sisteminin uygulayıcısı olan öğretmenlerin önemli rol ve sorumlulukları vardır. Ayrıca sunulan eğitimin kalitesi ile öğretmenin yeterlikleri, öğretmenlik mesleğine karşı olumlu tutum içinde olması, öğrencileri sevmesi ve onlarla ilgilenmesi gibi farklı beceri ve donanımlara sahip olması arasında bir etkileşim söz konusudur (Çelikten, 2005, s. 208).

Literatürde din dersi öğretmenlerinin yeterlikleri ve öğretmenlik meslek algısı gibi farklı konularda araştırmalar bulunmaktadır (Akyürek, 2012; Baltacı ve Coşkun, 2018; Doğan ve Altaş, 2002). Tarihsel süreçte Peygamber mesleği olarak anılan ve belirli ölçüde kutsallık atfedilen öğretmenlik mesleğinin sosyal statüsü, zaman içinde erozyona uğramıştır (Gönülaçar, 2016, s. 8). Gelişen bilim ve teknoloji ile birlikte dönüşen toplumsal yapı, tüketim kültürünün etkisiyle artan dünyevileşme, ekonomik imkânsızlıklar etkisiyle zorlaşan yaşam koşulları, istihdam olanaklarının kısıtlılığı, din dersi öğretmenlerinin yetiştirilmesinde yaşanan tutarsızlıklar, din dersi öğretmenlerinin tutum ve davranışları ile din kavramına atfedilen toplumsal değer azalmaya başladığına olan inanç, din dersi öğretmenliğinin toplumsal imajının zedelenmesine neden olmuştur (Baltacı ve Coşkun, 2018, s. 1452). Bu bağlamda yüksek din eğitimi yapan kurumlardan mezun olanların, öğretmenlik mesleğini seçmelerinde etkili olan faktörlerin neler olduğu ve bu faktörlerin önem derecesinin belirlenmesine ihtiyaç duyulmuştur. Bu araştırma, öğretmenlik mesleğinin ilahiyat fakültesi öğrencileri arasındaki popülerliğini belirleme, genelde öğretmenlik mesleğine özelde ise din dersi öğretmenliğine ilişkin güncel tartışmalara bilimsel ve nitelikli veri sağlanması amacını gütmektedir. İlerleyen bölümde din eğitimi ve din dersi öğretmenliği³ tartışılacaktır.

1. Din Eğitimi, Öğretmen ve Din Dersi Öğretmenliği

Din eğitimi; eğitim bilimleri (pedagoji) ile din bilimlerinin (teoloji) bir fonksiyonu olup her ikisine has özellikleri içermektedir (Aşıkoglu, 1998, s. 46; Bilgin, 1981, s. 470; Tosun, 2009, s. 294). Geleneksel dini öğretimin eğitim bilimlerinin çağdaş yöntem ve temel kuramlarını kullanarak bilimsel bilgiye dönüştürülmesi din eğitimi sürecini ifade etmektedir. Genel bir ifade ile bir dine, topluma veya genel kabul görmüş değerlere ait bilginin yeni nesillere aktarılması veya din temelli ahlaki yaklaşım ile kültürel değerlerin dinler üstü veya bir dinin doktrinlerini öncelemeden öğrencilere kazandırılmaya çalışılmasına din eğitimi denilmektedir (Ayhan, 1999, s. 13; Batar, 2011, s. 9). Din eğitimi, iyi bir insan nasıl yetiştirilir veya toplumun değerlerini içselleştirmiş ve bu değerlere sahip insanın eğitilmesi ile ilgilenir (Tosun, 2017, s. 22). Ülkemizde kültürlerarası ve ahlaki gelişime vurgu yapan din eğitiminin, din temelli bir anlayıştan ziyade, dinlerin ortak değerlerini öğrencilere kazandırma amacıyla olduğu; ancak İslam dinine ilişkin doktrin ve uygulamaların da genel öğretimde (ilkokul, ortaokul ve genel ortaöğretim kurumları) seçmeli veya İmam-Hatip Liselerinde zorunlu olarak öğrencilere sunulduğu söylenebilir.

³ Din eğitimi, eğitim sistemi içerisinde belirli derece ve kademelerde sunulan bir öğretim alanıdır. Bu alanda çalışan Din Kültürü Ahlak Bilgisi (DKAB/İDKAB) öğretmenleri ile İmam-Hatip Lisesi Meslek Bilgisi Dersi Öğretmenleri bulunmaktadır. Literatürde farklı tanımlamalar yapılırsa da her iki öğretmenlik alanı benzer öğretmen yetiştirme süreçlerinden geçmektedir. Ayrıca birbirleri arasında belirli ölçüde alan değiştirme imkânı bulunduğundan bu çalışmada DKAB/İDKAB ve IHL Meslek bilgisi dersi öğretmenleri, "Din Dersi Öğretmeni" olarak kavramsallaştırılacaktır.

Yükseköğretimde din öğretimi yapmakla görevli kurumlar, ilahiyat veya İslami ilimler fakülteleridir ve bu kurumlarda İslami öğretilerin ağırlıkta olduğu din öğretimi yapılmaktadır.

Din eğitimi, belirli seviyelerde sunulan din ve ahlak eğitimi ile dinler üstü bir anlayışla topluma farklı din ve inanışların özelliklerini tanıtmayı amaçlayan, kökenleri dini bilgi veya doktrinlerden yöntemi ise eğitim bilimlerinden gelen karma bir disiplindir (Jackson, 2013, s. 53). Cumhuriyetin ilk dönemlerinde, öğretmenlerin gerek eğitim seviyeleri gerekse gelirleri ve sosyal statüleri, diğer meslek alanlarına kıyasla yüksek düzeyde olsa da zamanla bu durum değişmeye, öğretmenlerin eğitim ve yaşam koşulları kötüleşmeye başlamış; toplumsal düzlemde öğretmenliğe atfedilen değer ve itibar da aynı oranda azalmıştır (Bilir, 2011, s. 235). Din dersi öğretmenliği ilk dönemlerde din temalı bir eğitimden ziyade, ahlak temalı bir yapıda sürdürülmüş; zamanla din dersleri içerisinde yer alan konular çeşitlenmiştir (Doğan ve Altaş, 2004, s. 26). Günümüzde zorunlu dersler kapsamında ele alınan ve farklı seviyelerde sunulan din derslerini topluma sunmakla görevli öğretmenler, çoğunlukla Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (DKAB) ve İmam-Hatip Lisesi (İHL) Meslek dersleri öğretmenleridir. Bu alanlarda öğretmen yetiştirme görevi geçmişte eğitim ve ilahiyat fakültelerine verilmiş; daha sonra din dersi öğretmenlerinin yetiştirilmesi yalnızca ilahiyat ve İslami ilimler fakültelerine tevdi edilmiştir.

Tarihsel olarak din dersi (din kültürü ve ahlak bilgisi ile imam-hatip lisesi meslek bilgisi) öğretmenleri ya eğitim fakültesi bünyesinde açılan din kültürü ve ahlak bilgisi eğitimi/öğretmenliği programlarıyla ya da ilahiyat/İslami ilimler fakültesi mezunlarına verilen öğretmenlik meslek bilgisi eğitimleriyle (pedagojik formasyon eğitimi) gerçekleştirilmiştir (Çınar, 2016, s. 498). 2017 yılında son mezunlarını vererek aşamalı olarak öğrenci alınmayan din kültürü ve ahlak bilgisi eğitimi/öğretmenliği bölümlerinin yerini ilahiyat/İslami ilimler fakülteleri almıştır. Son düzenlemelerle ilahiyat/İslami ilimler fakültelerinin öğretim programlarına eklenen ‘öğretmenlik meslek bilgisi’ dersleri, ilahiyat fakültesi mezunlarının daha önce üniversitelerden belirli bir ücret karşılığında aldıkları pedagojik formasyon eğitiminin yerini almıştır. Ayrıca söz konusu düzenleme ile DKAB ve ilahiyat programları arasındaki farklılık giderilmiş ve öğrencilerin ortak bir öğrenim geçmişinden gelerek mezun olmaları sağlanmıştır (Aşlamacı, 2017, ss. 50-51). Elbette 2017 yılında yapılan düzenlemeden önce de ilahiyat fakültesi mezunları öğretmen olarak istihdam edilmekteydi. Ancak öğretmenlik sertifikası alan ilahiyat fakültesi mezunları, din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinden ayrı olarak atama işlemine tabi tutulmaktaydılar. 2017 düzenlemesi ile bu durum giderilmiş ve din eğitimi alanında çalışmak isteyen ilahiyat fakültesi ile DKAB eğitimi mezunları için fırsat eşitliği sağlanmıştır.

Geleneksel olarak öğretmenlik mesleğinin bir parçası olsa da toplumsal düzlemde din dersi öğretmenlerine yönelik farklı bir algı söz konusudur. Söz konusu farklılığın kaynağı, toplum tarafından din olgusuna yüklenen önem ve kutsallık olarak belirlenebilir (Baltacı ve Coşkun, 2018, s. 1453). Ancak diğer öğretmenlerden farklı özlük hakları olmayan din dersi öğretmenlerinin, toplumdaki bu ayrıcalıklı saygınlığına rağmen, toplumsal statüsünün zayıflaması önem arz etmektedir (Bek, 2007, s. 101). Din dersi öğretmenlerinin gelirleri, diğer öğretmenlerden farklı değildir; bu nedenle diğer öğretmenler gibi geçim sıkıntısı çekmekte ve son dönemlerde çok sayıda öğretmen atanmasıyla istihdam alanları daralmaktadır. Ayrıca ilahiyat ve İslami ilimler fakültelerinden mezun olan öğrenci sayısının fazlalığı sonucunda din eğitimi alanında mezun sayısı artmakta ve öğretmen atamalarında belirgin nicel bir daralma yaşanmaktadır. Öğretmen niceliğindeki artış, çeşitli nitelik sorunlarını da beraberinde getirmektedir (Şahin, 2011, s. 1169). Ayrıca din eğitimi alanı dışından (sınıf öğretmenliği yan dalı olarak din kültürü vb.) din dersi öğretmeni atanması, yetersiz bilgi ve beceriye sahip öğretmenlerin eğitim sistemi içinde çalışmakta olması din dersi öğretmenliğinin statüsünü düşüren etmenlerdendir. Bunun yanında din derslerinde yaşanan istenmeyen olaylar ile din dersi öğretmenlerinin işledikleri adli ve idari suçlar gibi nedenlerle de din dersi öğretmenlerinin toplumsal statüsü aşınmaya başlamıştır (Baltacı ve Coşkun, 2018, ss. 1453-1454). Günümüzde, genelde öğretmenlik özelde din dersi öğretmenliği, sosyal statüsü düşük meslekler arasında anılmasına rağmen, toplum içinde “kadın mesleği”, “herkesin yapabileceği kadar kolay bir iş”

veya “yatarak para kazanma işi” gibi değerlendirmelere maruz kalmakta, “hiçbir şey olamazsan öğretmen ol” veya “mezun olunca öğretmen bile olabilirsin” gibi yaygın söylemlerle mesleğin statüsü düşürülmektedir (Balci, 1991, s. 17; Bilir, 2011, s. 227; Yurdakul, Gür, Çelik, Kurt ve Olçum, 2016, s. 22). Oysa öğretmenlik bu söylemlerin çok ötesinde profesyonel bir meslek grubu olup sanıldığı kadar kolay icra edilen veya mesai ile sınırlı bir iş değildir.

Din dersi öğretmeni, müfredata uygun olarak öğrenci ile sürekli bir ilişki içinde olan hem öğrencinin hem de sunduğu eğitim-öğretim faaliyetlerinin değerlendirmesini yapan profesyonel bir çalışandır (Bilgin, 1981, s. 471; Doğan ve Altaş, 2002, s. 110; Şimşek, 2012, s. 212; Tosun, 2017, s. 44). Böylesi yoğun bir etkileşim içinde olan din dersi öğretmenin sahip olduğu kişilik özellikleri ile mesleki bilgi ve beceriler, din eğitiminin niteliğini ve kalitesini etkilemektedir. Nitelikli öğretmenler, etkili bir din öğretiminin ön koşuludur. Bu bağlamda nitelikli din öğretmenlerinin yetiştirilmesi, toplumsal alanda dine atfedilen ayrıcalıklı konum gereği önem arz etmektedir. Ayrıca toplumun din temelli değerleri ve gelenekleri ile inanışlarının sürdürülmesinde önemli bir rol üstlenen din dersi öğretmenlerinin üst düzey niteliklere ve yeterliklere sahip olması önemlidir. Nitelikli din dersi öğretmenleri yetiştirmek için bu mesleği yapmaya istekli adayların seçilmesi önemlidir (Çınar, 2016, ss. 503-504). Bu nedenle din dersi öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih etmelerindeki motivasyonu belirleyen çalışmalar, din eğitiminin etkinliğinin artırılmasını da sağlayacaktır.

Genelde eğitim özelde din eğitimi literatüründe din dersi öğretmenlerinin veya öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih etme nedenlerine ilişkin yürütülmüş akademik bir çalışmaya rastlanılmamış olması bu çalışmanın yürütülmesindeki temel gerekçedir. Literatürdeki çalışmaların genel olarak öğretmenler veya öğretmen adayları üzerinde yürütüldüğü; farklı branşlardan öğretmenlerin tercihlerinin öne çıkarıldığı görülmektedir. Bununla birlikte Eskicumalı tarafından yapılan bir çalışmada öğretmen adaylarının öğretmenliği seçme nedenleri arasında çocuk sevgisi (%23), çalışma saatlerinin azlığı/tatil döneminin uzunluğu (%37.1), iş güvencesinin olması (%37.1) gibi faktörler belirlenmiştir (Eskicumalı, 2002). Söz konusu çalışma grubundaki öğretmen adaylarının, %36’sı öğretmenlik mesleğini kendi istekleri ile %20’si çevre ve arkadaşlarının etkisiyle, %17.4’ü öğretmenlerinin etkisi ile tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Daha yakın tarihli bir çalışma Eğitimciler Birliği Sendikası tarafından yapılmıştır (Yurdakul ve diğerleri, 2016). Bu çalışmaya göre öğretmenlerin %33.4’ü topluma faydalı olmak isteği, %22.6’sı iş garantisi, %22.2’si öğretmenlik mesleğini sevdiği, %9.7’sinin öğretmenliğin saygın bir meslek olduğunu düşündüğü, %7.1’i ailesi veya eşi istediği için; %5.1’i çevrenin etkisiyle ve %1.2’si başka bir iş yapacak yeterlikte olmadığı gerekçesiyle öğretmenlik mesleğini seçtiklerini belirtmişlerdir. Başka bir çalışmada Gürbüz ve Sülün, biyoloji öğretmen adaylarının %30’unun biyolojiyi sevdiğini, %15’inin ise iş garantisi olduğu için biyoloji öğretmenliğini seçtikleri belirlemişlerdir (Gürbüz ve Sülün, 2004). Boz ve Boz ise öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih etme nedenleri arasında; geçmişte karşılaştığı öğretmenini sevmek (%34), öğretmeyi sevmek (%32), alanını sevmek (%21), sınav sistemi sonucu yanlışlıkla öğretmen olma (%16) ve topluma yararlı olma (%13) gibi nedenlerle öğretmenlik mesleğini seçtiklerini tespit etmişlerdir (Boz ve Boz, 2008).

Öğretmenlik mesleğini seçme nedenlerine ilişkin yurtdışı literatürde, Türkiye’de yapılan araştırmalara benzer sonuçların elde edildiği görülmektedir. Söz konusu çalışmalarda, çocukları sevmek ve çocuklarla çalışmayı istemek ve topluma hizmet etme düşüncesi, öğretmenlik mesleğini seçme nedenleri arasında ön planda yer almaktadır (Honey, 2017, ss. 22-24). Bunun yanında öğrencilere başarıya, özsaygı, özgüven ve öz-yeterlik kazandırmak ile sahip olduğu bilgiyi yeni nesillere aktarmak gibi nedenlerle öğretmenliği tercih edenlerin olduğu bilinmektedir (Hargreaves, 2009; Herzig, Lorini, Hübner ve Vercouter, 2010; Ling, 2015; Sperber ve Baumard, 2012). Ayrıca, istihdam olanaklarının çeşitliliği, yüksek gelir elde etme isteği ve öğretmenliğin toplumsal saygınlığı yüksek bir meslek olması gibi nedenlerle öğretmenlik mesleğine yönelenler vardır (O’meara ve MacDonald, 2004). Bunun yanında başka seçim şansı olmadığı, ailesinin

isteği, yaşadığı bölgeden ayrılma isteği ve gençler arasında sürekli genç kalacağına yönelik inanç gibi nedenlerle öğretmenlik mesleğini tercih edenler olduğu da belirlenmiştir (Tatar, 1995).

Öğretmenlik mesleğini tercih edenlerin sosyal statüleri ülkeler arasında benzer olup genellikle alt ve orta gelir seviyesinde olanlar bu mesleğe yönelmektedir (Blackmore, 2015; Özsoy, Özsoy, Özkara ve Memiş, 2010; Yurdakul ve diğerleri, 2016). Bu açıdan mezun olduktan kısa süre sonra öğretmen olarak istihdam edilmek önemli bir tercih nedenidir. Öğretmenlik mesleğinin iş yaşamı boyunca severek sürdürülmesi için bireyin kişilik, ilgi ve yeteneklerinin bu işe uygun olduğunun belirlenmesi gereklidir (Bağcı, 2012; Çelikten, 2005, s. 224). Ancak ülkemizde bu yönde bir öğretmen yetiştirme politikasının izlenmediği; meslek seçiminin yükseköğretime yerleştirme sınavıyla belirlendiği bilinmektedir. Öğretmenlik mesleğini tercih edenlerin, öğrencilere, velilere ve diğer eğitim paydaşlarına karşı duyarlı olması beklenir (Barton ve Walker, 2017, s. 52). Duyarlık, kişisel özelliklerin gereği olmakla birlikte, bir mesleğe yatkınlık, o mesleğin getirdiği stres ve diğer fizyolojik ve psikolojik durumlarla baş etmeyi de gerektirir. Uzun saatler boyunca okulda kalmak, belirli bir sese ve toza maruz kalmak bazı bünyeler için zarar verici olabileceği gibi, dersleri ayakta işleyen öğretmenlerin de çeşitli fiziksel rahatsızlıklarla karşılaşmaları olasıdır (Zimbardo, 2007, ss. 132-134). Bunun yanında öğretmenlik mesleğinin, salt ekonomik kaygılar ve iş güvencesi için yapılması, kişide tükenmişlik, işe yabancılaşma veya depresyon gibi çeşitli mesleki rahatsızlıkların görülme sıklığını arttırabilir (Bayrakdar, 2014; Çınar, 2015). Bu noktada öğretmenlik mesleğinin, büyük oranda sevgi kaynaklı ve psikososyal doyum sağlamak için yapılan bir meslek alanı olduğu unutulmamalıdır. Mesleki doyum sağlayamama, bireylerde mesleğe karşı olumsuz tutum geliştirmeye ve dolayısıyla eğitimin nitelik ve kalitesinde bozulmaya yol açabilmektedir (Cemaloğlu ve Erdemoğlu Şahin, 2007).

Anılan tartışmalardan hareketle, ilahiyat fakültesi öğrencilerinin ne derece öğretmenlik mesleğine hazır olduklarının veya öğretmenlik mesleğe uygunluklarının belirlenmesi, din eğitiminin nitelik ve kalitesinin arttırılması çalışmalarına veri sunacaktır. Ayrıca böylesi bir çalışma ile ilahiyat fakültesi mezunlarının, mesleğe ilişkin tutumlarına yönelik ön çalışma yapılmış olacak; ileride yapılacak araştırmalarda öğretmen ve öğretmen adayları arasındaki tercih farklılaşmaları daha kolay belirlenebilecektir. Din eğitimi literatürüne anlamlı bilimsel veri sunma gayretinde olan bu çalışma ile literatürdeki önemli bir boşluğun doldurulması hedeflenmektedir. Toplumun sunulan din eğitiminin kalitesinin arttırılmasına katkı sunacağı düşünülen bu çalışmanın amacı, ilahiyat fakültesi mezunlarının din dersi öğretmenliğini tercih etme nedenlerini belirlemektir. Çalışmada ayrıca ilahiyat fakültesi mezunlarının, din dersi öğretmenliğini tercih etmelerinde etkili olan faktörlerin cinsiyetlerine ve aile gelirine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır.

2. Yöntem

1.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada, halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemek amaçlandığından araştırma nicel araştırma yöntemlerinden biri olan betimsel tarama modelinde tasarlanmıştır. Betimsel tarama modelinde genellikle geniş bir kitleden araştırmacı tarafından belirlenen ölçekler kullanılarak bilgi toplanır (Bernard, 2012, s. 52; Bryman, 2006, s. 99). Betimsel taramalarda araştırmacılar, görüşlerin ve özelliklerin örnekleme bireyler açısından nasıl dağıldığıyla ilgilenmektedirler (Büyüköztürk, Akgün, Demirel, Karadeniz ve Çakmak, 2015, s. 22).

1.2. Çalışma Grubu

Bu araştırma Ankara, İstanbul, Marmara, Sakarya, Uludağ, Ondokuz Mayıs, Necmettin Erbakan, Cumhuriyet, Atatürk, Dicle, Yüzüncü Yıl, Dokuz Eylül ve Erciyes üniversitesi ilahiyat/İslami ilimler fakültelerinden, 2019 yılı veya daha öncesi dönemlerde mezun olup halen (2020 yılı Mayıs ayı itibarıyla) din dersi öğretmeni olarak çalışmayan, ancak öğretmen olma

yeterliğine sahip olan ve KPSS sınavına hazırlanan kişiler üzerinde yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubu, küme örnekleme yöntemi (Baltacı, 2018, s. 245; Teddlie ve Yu, 2007, s. 88) ile seçilen 1033 din dersi öğretmen adayından oluşmakta olup katılımcılara ilişkin demografik bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Kategoriler		N	%
Cinsiyet	Kadın	574	55.57
	Erkek	459	44.43
Aile Gelir Düzeyi	Üst	162	15.68
	Orta	502	48.60
	Alt	369	35.72
Mezun Olunan Üniversite	Ankara	91	8.81
	İstanbul	86	8.33
	Marmara	89	8.62
	Sakarya	79	7.65
	Uludağ	75	7.26
	19 Mayıs	71	6.87
	Necmettin Erbakan	83	8.03
	Cumhuriyet	77	7.45
	Atatürk	75	7.26
	Dicle	82	7.94
	9 Eylül	76	7.36
	100. Yıl	68	6.58
	Erciyes	81	7.84

Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların %55.57’si (N=574) kadın olup %48.60’ı (N=502) orta gelir grubunda yer almaktadır. Ayrıca %28.94’ünün annesi ve %29.82’sinin babası ortaokul mezunudur.

1.3. Veri Toplama Aracı

İlahiyat fakültesi mezunlarının öğretmenlik mesleğini seçme nedenlerini tespit etmek amacıyla Övet tarafından geliştirilen 20 maddelik ‘Öğretmenlik Mesleğini Tercih Etme Nedenleri Ölçeği’ din dersi öğretmenleri için uyarlanarak kullanılmıştır (Övet, 2006). Söz konusu ölçek: bilinç, ideal, güvence ve etkilenme olmak üzere dört boyuttan oluşmaktadır. Bu çalışmada da ölçeğin güvenilirliği bilinç faktörü için .85, güvence faktörü için .81, ideal faktörü için .76, etkilenme faktörü için .84; toplamda ise .83 olarak hesaplanmıştır. Beşli likert tipi ölçekte bulunan ifadelerin puanlandırılmasında ‘tamamen katılıyorum’ (5), ‘katılıyorum’ (4), ‘kararsızım’ (3), ‘katılmıyorum’ (2) ve ‘hiç katılmıyorum’ (1) olarak belirlenmiş; analize başlamadan önce olumsuz ifade içeren ölçek maddeleri ters kodlanmıştır.

1.4. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanması amacıyla ölçek uygulama izinleri ile etik izin⁴ alınmış; bu amaçla üniversitelerin mezun izleme birimleri ile temasa geçilerek mezunlara ulaştırılmak üzere online bir anket formu hazırlanmıştır. 2018 yılı Eylül ayında başlayan veri toplama işlemleri, 2020 yılı Mayıs ayına kadar devam etmiştir. Araştırmaya katılımda gönüllülük ilkesi aranmış; katılımcıların kimliklerini ifşa edecek herhangi bir bilgi vermeleri istenmemiştir. Online anket formunun doldurulma süresi ortalama 10 dakikadır. Bu kapsamda 1059 kişi online formu doldurmuş; ancak bunların 21'i hatalı veya eksik doldurma sebebiyle analize dahil edilmemiştir.

1.5. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler, SPSS yazılımı kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışma grubunda yer alan ilahiyat fakültesi mezunlarının cinsiyetleri, anne ve baba öğrenim durumları, aile gelir düzeyi ve mezun oldukları üniversiteye göre dağılımları değerlendirilirken betimsel istatistik analizler olan frekans (N) ve yüzde (%) hesapları kullanılmıştır. Elde edilen sonuçların yorumlanmasını kolaylaştırmak için 'tamamen katılıyorum' ve 'katılıyorum' kategorilerine ait sonuçlar ve 'katılmıyorum' ve 'hiç katılmıyorum' kategorilerine ait sonuçlar birlikte analiz edilerek raporlanmıştır. İlahiyat fakültesi mezunlarının cinsiyetleri ile öğretmenlik mesleğini tercih etmelerinde etkili olan faktörler arasında ilişki olup olmadığı ise *t* testi; aile gelir düzeyi ile öğretmenlik mesleğini tercih etmelerinde etkili olan faktörler arasında ilişki tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile belirlenmiştir. Yapılan istatistiksel analizler için anlamlılık düzeyi (*p*) .05 olarak belirlenmiştir.

2. Bulgular

İlahiyat fakültesi mezunlarının ölçek maddelerine verdikleri yanıtların dağılımı Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2. Anket Maddelerine Verilen Yanıtların Dağılımı

Faktörler	Öğretmenliği;	Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum	
		N	%	N	%	N	%
İdeal	Öğretmenlik idealimdeki meslektir.	593	57.41	249	24.10	191	18.49
İdeal	Öğretmenlikten başka yapacak iş bulamam.	399	38.63	224	21.68	410	39.69
Bilinç	Öğretmenlik benim için en uygun meslektir	684	66.21	124	12.00	225	21.78
Bilinç	Öğretmenliğin bana mutluluk vereceğine inanıyorum.	704	68.15	113	10.94	216	20.91
Güvence	İş güvencesi olduğu için seçtim.	121	11.71	67	6.49	845	81.80
Bilinç	Kendimi geliştirebileceğim bir meslek olduğu için seçtim.	585	56.63	253	24.49	195	18.88
Etkilenme	Aile, Akraba veya Arkadaşlarımdan birisi öğretmen olduğu için seçtim.	207	20.04	114	11.04	712	68.93
Bilinç	Bilinçli olarak, bilerek ve isteyerek öğretmen olmayı seçtim.	501	48.50	234	22.65	298	28.85

⁴ Çalışma için Mersin Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulundan 12/02/2020 tarih ve 02/25 sayılı Etik Uygunluk Onayı alınmıştır.

Bilinç	Toplumsal ilerlemeye ve kalkınmaya katkıda bulunmak için seçtim.	677	65.54	135	13.07	221	21.39
Güvence	Mezun olunca işimin hemen hazır olmasından dolayı seçtim.	120	11.62	61	5.91	852	82.48
Bilinç	Herkes tarafından yapılabilecek bir meslek olduğuna inandığım için seçtim.	165	15.97	57	5.52	811	78.51
Etkilenme	Öğretmenlerime özendiğimden dolayı seçtim.	502	48.60	188	18.20	343	33.20
Bilinç	Kişisel amaçlarımı gerçekleştirebileceğim bir meslek olduğu için seçtim.	798	77.25	42	4.07	193	18.68
Güvence	Sosyal güvence sağladığı için seçtim.	123	11.91	57	5.52	853	82.58
Bilinç	Eğitime katkıda bulunabileceğimi düşündüğüm için seçtim.	701	67.86	136	13.17	196	18.97
Bilinç	Kutsal bir meslek olduğuna inandığım için seçtim.	407	39.40	284	27.49	342	33.11
Bilinç	Bu mesleğin gerektirdiği yeteneklere sahip olduğumu düşündüğüm için seçtim.	599	57.99	108	10.45	326	31.56
Bilinç	İslam'a veya inandığım davaya hizmet etmek için seçtim.	648	62.73	134	12.97	251	24.30
Bilinç	Çocukları çok sevdiğim için seçtim.	517	50.05	214	20.72	302	29.24
Bilinç	Eğitim sistemimizin benim gibi iyi yetişmiş öğretmene ihtiyacı olduğunu düşündüğüm için seçtim.	901	87.22	29	2.81	103	9.97

Tablo 2 incelendiğinde, katılımcıların %57.41'i öğretmenliğin idealindeki meslek olmadığını; %39.69'u öğretmenlikten başka yapacak iş bulamayacağını; %81.80'i iş güvencesi olduğu için öğretmenlik mesleğini seçtiğini ifade etmiştir. Ayrıca %68.93'ü aile, akraba veya arkadaşlarından birisi öğretmen olduğu; %82.48'i mezun olunca işinin hazır olduğunu düşündüğü için öğretmenlik mesleğini tercih ettiğini bildirmiştir. Buna karşın %87.22'si eğitim sisteminin kendisi gibi iyi yetişmiş öğretmene ihtiyacı olduğunu düşünmemekte; %62.73'ü İslam'a veya inandığı davaya hizmet etmek için öğretmenliği seçmediğini ifade etmiştir. Katılımcıların %57.99'u öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği yeteneklere sahip olmadığını düşünmekte; %82.58'i sosyal güvence sağladığı için öğretmenlik mesleğini seçtiğini dile getirmektedir. Benzer şekilde katılımcıların %78.51'i herkesin öğretmenlik yapabileceğini düşünmekte; %39.40'ı öğretmenliği kutsal bir meslek olarak görmemektedir. Katılımcıların cinsiyete göre öğretmenlik mesleğini tercih etme durumları Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3. Cinsiyete Göre Öğretmenlik Mesleğini Seçmede Etkili Olan Faktörler

Faktörler	Cinsiyet	N	Ortalama	SS	t	p
Bilinç	Kadın	574	3.47	.91	3.09	.002
	Erkek	459	3.26	.93		

Güvence	Kadın	574	3.19	1.16	2.97	.003
	Erkek	459	2.95	1.05		
İdeal	Kadın	574	3.65	1.22	3.29	.001
	Erkek	459	3.41	1.16		
Etkilenme	Kadın	574	2.03	1.25	2.70	.007
	Erkek	459	1.89	1.33		

Tablo 3'ten hareketle, ilahiyat fakültesi mezunlarının cinsiyetlerine göre öğretmenlik mesleğini tercih etme durumları karşılaştırıldığında bilinç ($t = 3.09, p < .05$) faktöründe kadın ve erkek mezunlar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunduğu görülmüştür. Bu sonuca göre, kadın mezunların öğretmenlik mesleğini daha bilinçli seçtikleri söylenebilir. Kadın ve erkek ilahiyat fakültesi mezunlarının cevapları güvence faktörüne göre incelendiğinde ise yine kadın öğretmen adayları lehine olmak üzere ($t = 2.97, p < .05$) gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunduğu görülmektedir. Benzer şekilde ideal faktöründe de ($t = 3.29, p < .05$) ve etkilenme faktöründe ($t = 2.70, p < .05$) gruplar arasında anlamlı fark bulunmaktadır. Buna göre kadınlar erkeklerden daha idealist şekilde öğretmenlik mesleğini seçerken; meslek seçiminde kadınlar erkeklere göre daha fazla oranda diğerlerinden etkilenmektedirler. Katılımcıların aile gelirlerine göre öğretmenlik mesleğini tercih etme durumları Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4. Gelire Göre Öğretmenlik Mesleğini Seçmede Etkili Olan Faktörler

Faktörler	Gelir	N	Ortalama	SS	F	p	Fark
Bilinç	Alt	369	3.51	0.91	5.84	.003	Alt>Üst
	Orta	502	3.42	0.93			
	Üst	162	3.16	0.92			
Güvence	Alt	369	3.29	1.25	5.32	.005	Alt>Üst
	Orta	502	3.11	1.12			
	Üst	162	2.81	0.94			
İdeal	Alt	369	3.69	1.28	4.85	.008	Alt>Üst
	Orta	502	3.51	1.17			
	Üst	162	3.39	1.12			
Etkilenme	Alt	369	2.23	1.38	6.95	.001	Alt>Üst
	Orta	502	2.03	1.27			
	Üst	162	1.62	1.22			

Tablo 4 incelendiğinde bilinç, güvence, ideal ve etkilenme faktörlerinde, alt gelir grubundaki mezunlar ile üst gelir grubundakiler arasında istatistiksel bir değişim gözlenmektedir ($p < .05$). Buna göre, alt gelir grubundaki mezunlar, üst gelir grubundakilere göre daha bilinçli şekilde öğretmenlik mesleğini tercih etmişlerdir. Benzer şekilde alt gelir grubundaki mezunlar, üst gelir grubuna göre öğretmenliği güvenli bir iş olması sebebiyle tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca alt gelir grubundakiler, diğer gruplara göre idealist bir biçimde öğretmenliği tercih etmiş; ancak alt gelir grubu öğretmenliği tercih noktasında kendi çevresinden daha fazla etkilenmiştir.

Tartışma

İlahiyat fakültelerinden mezun olan ve halen öğretmen olarak görev yapmayan, din dersi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih etmelerinde etkili olan faktörlerin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada elde edilen veriler incelendiğinde, çalışma grubunun %55.57'sinin Kadın olduğu; %48.60'ının orta gelir ve %35.72'sinin alt gelir grubunda olduğu belirlenmiştir. İşgücü garantisi veya istihdam olanaklarının fazla olduğu düşünülen belirli meslek alanlarına (öğretmen, din görevlisi vb.) personel yetiştiren lisans programlarını, genellikle toplumun alt ve orta sosyoekonomik düzeyinden öğrencilerin tercih ettiği bilinmektedir (Çermik ve Şahin, 2010, s. 208). Bu araştırma sonuçlarıyla söz konusu durum doğrulanmıştır. Ayrıca literatürde alt ve orta sosyoekonomik düzeydeki ailelerin çoğunlukla lise ve altında eğitime sahip ebeveynlerden oluştuğuna yönelik bilgiler vardır (Cerit, 2008; Pehlivan, 2008; Tataroğlu, Özgen ve Alkan, 2011). Bu çalışmada üniversite ve üzeri eğitim alan annelerin %10.84, babaların ise %15.88'lik bir oranda olması literatürdeki bulgularla benzerlik göstermektedir. Bu noktada araştırma örneğine ilişkin demografik yapının literatürde yapılan farklı çalışmaları desteklediği ve araştırmanın genellenebilir özellik taşıdığı sonucuna varılmıştır.

Bu araştırma kapsamında incelenen ilahiyat fakültesi mezunlarının, din dersi öğretmenliğini tercih etme sebeplerine ilişkin bulgulardan bazıları dikkat çekicidir. Ölçeğin "ideal" boyutunda yer alan "öğretmenlik idealimdeki meslektir" ifadesine katılımcıların % 57.41'i katılmadığını; "Öğretmenlikten başka yapacak iş bulamam" ifadesine ise katılımcıların % 39.39'u katıldıklarını bildirmişlerdir. Bu sonuçlar öğretmenlik mesleğinin, ilahiyat fakültesi mezunları tarafından yeterince önemsenmediği, farklı iş bulmaktansa öğretmenliğe yönelmenin daha kolay olduğu algısını akla getirmektedir.

İlahiyat fakültesi mezunlarına uygulanan ölçeğin güvence boyutunda yer alan ifadelerle verilen cevapların da ideal boyutuna verilen cevaplara paralel olduğu belirlenmiştir. Güvence boyutunda yer alan "iş güvencesi olduğu için seçtim" ifadesine katılımcıların % 81.80'i; "mezun olunca işimin hemen hazır olmasından dolayı seçtim" ifadesine katılımcıların % 82.48'i ve "sosyal güvence sağladığı için seçtim" ifadesine ise katılımcıların % 82.58'i katıldığını bildirmiştir. Bu sonuçlar, öğretmenlik mesleğinin belirli ölçülerde garanti iş olarak görüldüğü, sosyal güvencesinin diğer işlere göre daha iyi olduğu ve mezuniyet sonrası iş arama gereği duymadan istihdam edileceğinin düşünülmesi gibi gerekçelerle seçildiğine yönelik literatürdeki farklı çalışma sonuçlarıyla benzerlikler göstermektedir (Bozdoğan, Aydın ve Yıldırım, 2007; Çermik ve Şahin, 2010; Çetinkaya, 2009; Özder, Konedralı ve Zeki, 2010; Pehlivan, 2008). Ancak öğretmenlik mesleğinin kolay elde edilebilir olması, gerekli asgari şartları taşıyan herkesin öğretmen olabilmesi gibi durumlar eğitimin niteliğini olumsuz etkileyebilir. Öğretmenlik mesleğinin nitelik ve kalitesinin artırılması için bu mesleği seçen bireylerin, öncelikle mesleği sevdiği için seçmesi gerektiği düşünülebilir; ancak hiçbir profesyonel meslek grubunun, düşük özlük ve yaşam şartları sunmasına rağmen nitelikli bireylerce tercih edilmesi de hayatın akışına tezat bir durumdur. Öncelikle öğretmenlik mesleğinin özlük hakları ve çalışma şartları iyileştirilip sonrasında nitelikli mezunları bu mesleğe çekecek özendirici çalışmaların yapılması gereklidir. Öğretmen atamalarında popülist yaklaşımlar terk edilerek nicel olarak büyümektense nitelik şartı aranmalı, özelde din dersi genelde ise tüm öğretmenlik alanları için psikolojik kişilik testlerini de içeren ayrıntılı karakter analizleri gerçekleştirilmelidir. Böylelikle işini, öğrencileri ve eğitimi sevmeyen bireylerin öğretmenlik yapması engellenmiş olacaktır.

İlahiyat fakültesi mezunlarının, öğretmenlik mesleğini tercih ederken hangi kaynaklardan etkilendiklerini belirlemek için uygulanan ölçekte yer alan etkilenme boyutundaki ifadeler değerlendirilmiştir. Bu minvalde, ölçekte bulunan "Aile, Akraba veya Arkadaşlarımdan birisi öğretmen olduğu için seçtim" ifadesine katılımcıların % 68.93'ü katılmakta iken; "Öğretmenlerime özendiğimden dolayı seçtim" ifadesine katılımcıların % 48.60'ı katılmadıklarını bildirmişlerdir. Bu durumda ilahiyat fakültesi mezunlarının yakın çevrelerinden etkilenecek öğretmenlik mesleğine yöneldikleri, geçmiş yaşamlarında karşılaştıkları öğretmenlere özenerek öğretmenlik mesleğini tercih etmedikleri belirlenebilir.

Bu araştırmanın dikkat çeken bulguları ölçeğin bilinç boyutuna verilen cevaplarda da kendini göstermektedir. Buna göre bilinç boyutunda yer alan “Öğretmenlik benim için en uygun meslektir” ifadesine katılımcıların % 66.21’i; “Öğretmenliğin bana mutluluk vereceğine inanıyorum” ifadesine % 68.15’i; “Kendimi geliştirebileceğim bir meslek olduğu için seçtim” ifadesine % 56.63’ü; “Bilinçli olarak, bilerek ve isteyerek öğretmen olmayı seçtim” ifadesine % 48.50’si; “Toplumsal ilerlemeye ve kalkınmaya katkıda bulunmak için seçtim” ifadesine % 65.54’ü katılmadıklarını dile getirmişlerdir. Bununla birlikte katılımcıların % 78.51’i öğretmenliği “Herkes tarafından yapılabilecek bir meslek olduğuna inandığım için seçtim” ifadesine katıldıklarını dile getirmişlerdir. Ancak öğretmenlik herkesin kolaylıkla yapabileceği bir meslek değildir. Öncelikle toplumdaki bu algının nedenlerine eğilmek gereklidir. Öğretmenlik mesleği, eğitim bilimlerinin yöntem ve yaklaşımlarıyla bezenmiş, oldukça teknik bir dizi eğitsel ve psikolojik süreç ve uygulama bilgisini gerektiren bir meslek grubudur (Cooper ve Travers, 2012, s. 122). Ancak Türk toplumu içinde öğretmenlik, teknik bir meslek değil, çocuklarla ilgilenilen ve görece feminen (kadınsı) bir meslek alanı olarak nitelendirilmektedir (Yaman, Yaman ve Eskicumalı, 2001). Toplumdaki bu algının dönüşmesi için öğretmenlik mesleğinin teknik yönünün daha iyi tanıtılması ve öğretmenlerin mesleklerinin inceliklerini daha görünür kılınması gereklidir.

Araştırmanın bulguları incelendiğinde ilahiyat fakültesi mezunlarının bilinç boyutunda yer alan maddelere içtenlikle cevap verdikleri anlaşılmaktadır. İlahiyat fakültesi mezunları öğretmenlik mesleğine oldukça faydacı yaklaşmakta, öğretmenliği topluma yarar sağlama veya çocukları sevdiği için değil, iş güvencesi ve istihdam imkânları için tercih ettiklerini dile getirmektedirler. Ayrıca katılımcıların %87.22’si “Eğitim sistemimizin benim gibi iyi yetişmiş öğretmene ihtiyacı olduğunu düşündüğüm için seçtim” ifadesine katılmadıklarını dile getirmeleri önemlidir. Bu sonuç mezunların öz yeterliğinin düşük olduğunu, kendilerini yeterli görmedikleri anlamına gelebilir.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada ilahiyat fakültesi mezunlarının cinsiyetlerine göre öğretmenlik mesleğini tercih etme nedenleri belirlenmiştir. Buna göre kadınlar, erkeklerden daha fazla öğretmenlik mesleğini tercih etmektedir. Din görevlisi olarak çalışma alanı erkeklere nispeten sınırlı olan kadınlar, ya Kur’an kursu öğreticisi, irşat görevlisi, vaize veya çeşitli uzmanlık alanlarında Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde istihdam edilmekte ya da din dersleri öğretmeni olarak Milli Eğitim Bakanlığı’nda çalışmaktadırlar. Yeni düzenlemelerle kadınların hastane, cezaevi ve çocuk yurtlarında manevi danışman olmasının önü açılrsa da erkeklere göre sınırlı bir istihdam alanına sahiptirler. Bu açıdan kadınların öğretmenlik mesleğine meyletmeleri anlamlıdır. Araştırmada ayrıca aile gelirin göre, öğretmenlik mesleğini tercih nedenleri de belirlenmiştir. Buna göre alt ve orta gelir grubunda yer alan mezunların öğretmenlik mesleğini daha çok tercih ettikleri belirlenmiştir. Belirli meslek alanları toplumda varlıklı kabul edilen kesimler tarafından daha az tercih edilmekte; belirli meslek alanları ise istihdam imkânları ve iş güvencesi bakımından mezunlara cazip gelmektedir (Önder ve Wasti, 2002). Öğretmenlik, sunduğu iş güvencesi ve istihdam imkânları açısından cazip olsa da özlük hakları bakımından üst gelir sınıfının isteklerini karşılayacak denli yüksek gelir vb. imkânlar sunmamaktadır. Buna karşın artan genç işsizliği ve işgücü garantisizliği, alt ve orta sınıfın dikkatini öğretmenliğe yönelten etkenlerden biri olabilir.

İlahiyat fakültesi mezunlarının öğretmenlik mesleğine ilişkin görüşleri veya öğretmenlik mesleğini neden seçtiklerinin bilinmesi, bir yandan ilahiyat fakültelerinde yürütülen öğretmen yetiştirme programlarına ışık tutması, öte yandan mezunların öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını belirlemesi bakımından önemlidir. Araştırma sonuçları, ilahiyat fakültesi mezunlarının çoğunlukla yararcı/faydacı bir düşünce yapısıyla meslek seçimi yaptıklarını ve öğretmenlik mesleğinin ruhsal boyutunu göz ardı ettiğini göstermektedir. Oysa öğretmenlik mesleği, bilinçli bir şekilde seçilmesi gereken, toplumsal sorumluluğun üst düzeyde taşındığı ve din dersi özelinde İslam’a hizmet duygusunun ön planda olduğu bir meslektir. Bu nedenle öncelikle yapılması gereken gerek üniversite adaylarının gerekse ilahiyat fakültelerinde halen

öğrenim görmekte olan öğrencilerin meslek seçiminde daha bilinçli olmalarını sağlayacak yönlendirme ve düzenlemelerdir. Ayrıca ilahiyat fakültelerinin öğrenci alımında, mesleğin gerektirdiği özelliklere sahip adayların seçilebilmesini sağlayacak önlemler alınması, din alanında hizmet etme potansiyeli olan öğrencilerin bu fakültereye yönlendirilmesi gereklidir. Hemen her ile açılan ilahiyat ve İslami ilimler fakültelerinde verilen öğretimin kalitesi ise düşündürücüdür. Bu bağlamda fakülteler arası dayanışmanın artırılması ve öğrencilerin ortak program içerikleri ile donanmış olması elzemdir. Ek olarak hâlen öğrenimlerini sürdürmekte olan ilahiyat fakültesi öğrencilerine yönelik olarak, öğretmenlik mesleğinin kendine has özelliklerini ön plana alan ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını iyileştirme yönündeki çalışmalara ağırlık verilmelidir.

Bu araştırma her ne kadar geniş ve çok örneklemeli bir çalışma olsa da her çalışmada olduğu gibi belirli sınırlılıkları söz konusudur. Gelecekte araştırma örneklemine çeşitlendirildiği veya farklı örneklem teknikleri ile daha ayrıntılı veri sağlanabilecek araştırmaların yapılması önerilebilir. Bu araştırmanın nicel desende olması, belirli genellemelerin yapılmasına olanak sağlasa da nitel araştırmanın olguları detaylandıran doğasının işe koşulması önemlidir. İlerde yapılacak çalışmaların nitel teknikleri de kullanan karma araştırma formunda yapılması ile öğretmenlik mesleğine yönelimin nedenleri daha detaylı bir şekilde belirlenebilir. Sosyal araştırmalar, kendi bağlamında değerlendirilmelidir. Belirli bir zaman aralığında belirli sosyal, ekonomik veya teknik gelişmeler her araştırma sonucunu olduğu gibi bu araştırma sonuçlarını da geçersiz kılabilir. İlerde yapılacak araştırmaların farklı zaman dilimlerinde tekrarlanarak boylamsal araştırmaların gerçekleştirilmesi ile öğretmenlik mesleğini tercih olgusunun zaman içindeki gelişimi belirlenebilir.

Sonuç olarak bu çalışmada, ilahiyat fakültesi mezunlarının öğretmenlik mesleğine yönelmesine etki eden unsurların çoğunlukla maddi unsurlar olduğu (iş garantisi, istihdam olanaklarının çeşitliliği, kolay iş bulma vb.), manevi unsurların (çocukları sevmeye, İslam davasına hizmet etme, topluma katkı sunma vb.) ise göz ardı edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğretmenlik mesleğini daha çok Kadınların ve toplumun alt ve orta sosyoekonomik düzeyinden gelen mezunların tercih ettiği belirlenmiştir.

Kaynakça

- Acemoglu, D. ve Robinson, J. A. (2005). *Economic origins of dictatorship and democracy*. Cambridge University Press.
- Akyürek, S. (2012). İmam-Hatip Lisesi Meslek Dersi İle Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersi Öğretmenlerinin Eğitim-Öğretim Yeterliklerine İlişkin Algıları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 10(23), 7-47.
- Aşıkoğlu, N. Y. (1998). Toplum Hayatımızda Dinin Yeri ve Din Eğitiminin Önemi. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (2), 45-49.
- Aşlamacı, İ. (2017). İmam hatip liselerindeki din eğitiminin niteliği ile ilgili sorunlar: okul yöneticilerinin görüşlerine dayalı nitel bir araştırma. *Electronic Turkish Studies*, 12(10), 49-80.
- Ayhan, H. (1999). *Türkiye’de din eğitimi, 1920-1998*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı.
- Bağcı, H. F. (2012). *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin sınıf yönetimi yeterlikleri (Beykoz örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Balcı, E. (1991). Öğretmenlerin sosyal statüsü ve ödüllendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(6), 12-35.

- Baltacı, A. (2018). Nitel Araştırmalarda Örneklem Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 231-274.
- Baltacı, A. ve Coşkun, M. K. (2018). Din Dersi Öğretmenlerine Yönelik Öğretmen Algısı Ölçeğinin Geliştirilmesi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(15), 1450-1473.
- Barton, L. ve Walker, S. (2017). *Education and social change*. New York: Routledge.
- Batar, Y. (2011). *Empatik din eğitimi*. Elips Kitap.
- Bayrakdar, N. (2014). Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Mesleklerinden Beklentileri ve Mesleki Tükenmişlik Algıları. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(37), 40-60.
- Bek, Y. (2007). *Öğretmenin toplumsal/mesleki rolleri ve statüsü*. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bernard, H. R. (2012). *Social research methods: Qualitative and quantitative approaches*. New York: Sage.
- Bilgin, B. (1981). Din eğitiminin genel eğitimdeki yeri. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 24(1), 469-483.
- Bilir, A. (2011). Türkiye’de öğretmen yetiştirmenin tarihsel evrimi ve istihdam politikaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 44(2), 223-246.
- Blackmore, P. (2015). *Prestige in academic life: Excellence and exclusion*. New York: Routledge.
- Boz, Y. ve Boz, N. (2008). Kimya ve matematik öğretmen adaylarının öğretmen olma nedenleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16(1), 137-144.
- Bozdoğan, A. E., Aydın, D. ve Yıldırım, K. (2007). ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE İLİŞKİN TUTUMLARI. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 83-97.
- Bryman, A. (2006). Integrating quantitative and qualitative research: How is it done? *Qualitative research*, 6(1), 97-113.
- Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö. E., Demirel, F., Karadeniz, Ş. ve Çakmak, E. K. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Cemaloğlu, N. ve Erdemoğlu Şahin, D. (2007). Öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeylerinin farklı değişkenlere göre incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(2), 465-484.
- Cerit, Y. (2008). Öğretmen kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin Görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(4), 693-712.
- Cooper, C. ve Travers, C. (2012). *Teachers under pressure: Stress in the teaching profession*. New York: Routledge.
- Çelikten, M. (2005). Öğretmenlik mesleği ve özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(19), 207-237.
- Çermik, H. ve Şahin, B. D. A. (2010). Sınıf öğretmenliği öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih sebepleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(28), 201-212.
- Çetinkaya, Z. (2009). Türkçe öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının belirlenmesi. *İlköğretim Online*, 8(2).
- Çınar, F. (2015). DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ VE İMAM HATİP LİSESİ MESLEK DERSLERİ ÖĞRETMENLERİNİN TÜKENMİŞLİK VE İŞ DOYUMU DÜZEYLERİNİN

- FARKLI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (22), 235-282.
- Çınar, F. (2016). DİN ÖĞRETİMİNDE ÖĞRETMEN YETİŞTİRME SORUNU. *Journal of International Social Research*, 9(46), 493-513.
- Doğan, R. ve Altaş, N. (2002). İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenleri Yeterlik Ölçeği Üzerine Bir Ön Araştırma. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 43(1), 109-122.
- Doğan, R. ve Altaş, N. (2004). Din Öğretiminde Yeni Yöntem Tartışmalarında Kuramdan Uygulamaya: İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Programları (Ankara Modeli). *Değerler Eğitimi Dergisi*, 2(5), 23-38.
- Eskicumalı, A. (2002). *Eğitim, öğretim ve öğretmenlik mesleği*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Gönülaçar, Ş. (2016). *Türkiye’de Öğretmen İmajı ve İtibarı Üzerine Bir İnceleme*. Ankara.
- Gürbüz, H. ve Sülün, A. (2004). Türkiye’de biyoloji öğretmenleri ve biyoloji öğretmen adaylarının nitelikleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 161(31), 192-204.
- Hargreaves, L. (2009). The status and prestige of teachers and teaching. *International handbook of research on teachers and teaching* içinde (ss. 217-229). Springer.
- Herzig, A., Lorini, E., Hübner, J. F. ve Vercouter, L. (2010). A logic of trust and reputation. *Logic Journal of the IGPL*, 18(1), 214-244.
- Honey, G. (2017). *A short guide to reputation risk*. New York: Routledge.
- Jackson, R. (2013). *Rethinking religious education and plurality: Issues in diversity and pedagogy*. New York: Routledge.
- Ling, M. (2015). “Bad students go to vocational schools!”: Education, social reproduction and migrant youth in urban China. *The China Journal*, (73), 108-131.
- O’meara, J. ve MacDonald, D. (2004). Power, prestige and pedagogic identity: A tale of two programs recontextualizing teacher standards. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 32(2), 111-127.
- Önder, Ç. ve Wasti, A. S. (2002). İş güvencesi endeksi ve iş güvencesi memnuniyeti ölçeği: Güvenirlik ve geçerlik analizi. *Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 23-47.
- Övet, O. (2006). *Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğini tercih etmelerinde etkili olan faktörlerin belirlenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans). Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Özder, H., Konedraı, G. ve Zeki, C. P. (2010). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 16(2), 253-275.
- Özsoy, G., Özsoy, S., Özkara, Y. ve Memiş, A. D. (2010). Factors affecting pre-service teachers’ choice of teaching as a profession. *İlköğretim Online*, 9(3), 910-921.
- Pehlivan, K. B. (2008). Sınıf öğretmeni adaylarının sosyo-kültürel özellikleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları üzerine bir çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2).
- Sperber, D. ve Baumard, N. (2012). Moral reputation: An evolutionary and cognitive perspective. *Mind & Language*, 27(5), 495-518.
- Şahin, İ. (2011). Öğretmen adaylarının öğretmen istihdamı ve mesleki geleceklerine ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(3), 1167-1184.

- Şimşek, E. (2012). Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmen adaylarının sınıf yönetimi stratejilerine yönelik görüşleri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(3), 211-230.
- Tatar, M. (1995). The potential impact of counsellors on school prestige. *British Journal of Guidance & Counselling*, 23(2), 267-274.
- Tataroğlu, B., Özgen, K. ve Alkan, H. (2011). Matematik öğretmen adaylarının öğretmenliği tercih nedenleri ve beklentileri. *2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications* içinde (ss. 27-29).
- Teddle, C. ve Yu, F. (2007). Mixed methods sampling: A typology with examples. *Journal of mixed methods research*, 1(1), 77-100.
- Tosun, C. (2009). Bir Anabilim Dalı Olarak Türkiye’de Din Eğitiminin Doğuşu, Gelişmesi ve Alanına Katkıları. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, (1), 293-303.
- Tosun, C. (2017). *Din eğitimi bilimine giriş*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Yaman, E., Yaman, H. ve Eskicumalı, A. (2001). Öğretmenlik mesleğinin sosyo-ekonomik statüsü/bu mesleğin bir bayan mesleği haline dönüşmesi durumu ve eğitim fakültesi üzerine bir araştırma. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 53-68.
- Yurdakul, S., Gür, B. S., Çelik, Z., Kurt, T. ve Olçum, A. (2016). Öğretmenlik mesleği ve mesleğin statüsü. *Ankara, Eğitim Bir-Sen Yayınları*, (70).
- Zimbardo, P. (2007). *The Lucifer Effect: How Good People Turn Evil*. London: Random House.

ETİK ve BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara ve bilimsel atıf gösterme ilkelerine riayet edildiğini yazar(lar) beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi’nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarlarına aittir. Yazarlar etik kurul izni gerektiren çalışmalarda, izinle ilgili bilgileri (kurul adı, tarih ve sayı no) yöntem bölümünde ve ayrıca burada belirtmişlerdir.

Kurul adı: Mersin Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu

Tarih:12/02/2020

No:02/25

ARAŞTIRMACILARIN MAKALEYE KATKI ORANI BEYANI

1. yazar katkı oranı : %50

2. yazar katkı oranı : %50